

Niðurstöður rekstrargreiningar í garðyrkju

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins lauk nýverið við verkefnið „Rekstrargreining garðyrkju á Íslandi 2019-2022“.

Ivar Ragnarsson.

Í skýrslu sem birt hefur verið á heimasíðu RML koma fram helstu niðurstöður sem hafa fengist úr verkefninu. Verkefnið er styrkt af fagfé garðyrkjunnar.

Verkefnið sem þessi skýrsla byggir á er framhald verkefnis sem unnið var af RML á síðasta ári þar sem leitast var við að varpa ljósi á rekstrarafkomu í garðyrkju á Íslandi og þróun hennar á árunum 2019–2021. Nú er bætt við einu ári og unnið með árin 2019–2022.

Aflað var upplýsinga frá einstökum framleiðendum garðyrkjuafurða með það að markmiði að átta sig betur á rekstri helstu framleiðslugreina íslenskrar garðyrkju. Áfram var unnið með upplýsingar frá þátttakendum frá fyrra ári ásamt því að auglýst var eftir fleiri þátttakendum. Almenn voru undirtektir góðar og áhugi framleiðenda töluverður varðandi það að nálgast stöðu greinarinnar sem og það að fá möguleika á því að bera sig saman við heildina.

Í eldra verkefni var greiningin takmörkuð við rötargrænmeti (kartöflur, rófur, gulrætur) og

Greining á afkomu garðyrkjunnar 2019-2022

Samtals niðurstaða framleiðenda á um 85-90% framleiðslunnar
Upphæðir í millj. kr. á verðlagi hvers árs

	2019	2020	2021	2022	Breyting 4 ár
Afurðatekjur	4.562	4.911	5.585	6.085	33,4%
Opinberar stuðningsgreiðslur	289	354	657	902	212,8%
Aðrar tekjur	610	391	488	890	46,0%
Tekjur alls	5.460	5.656	6.730	7.878	44,3%
Breytilegur kostnaður	1.600	1.819	2.252	2.646	65,4%
Fastur kostnaður	1.171	1.256	1.552	1.662	41,9%
Laun og launatengd gjöld	1.910	1.943	2.115	2.430	27,2%
Afskriftir	258	324	360	381	47,8%
Fjármagnsliðir	124	123	137	181	45,8%
Gjöld alls	5.063	5.465	6.418	7.300	44,2%
Hagnaður/Tap	397	191	313	578	45,5%
Langtímaskuldir	1.474	1.682	2.009	2.193	48,8%
Skammtímaskuldir	1.143	1.750	1.519	1.551	35,6%
Heildarskuldir	2.617	3.432	3.528	3.743	43,0%
Skuldahlutfall af veltu	47,9%	60,7%	52,4%	47,5%	
Hlutfall fjárm.kostn. af heildarveltu	2,3%	2,2%	2,0%	2,3%	
Hagnaður % af veltu	7,3%	3,4%	4,6%	7,3%	

ylrækt (tómata, agúrkur, paprika) en nú er að hluta bætt við verkefnið greiningu á annarri ræktun með það að markmiði að hafa enn betri heildarsýn á garðyrkjuna.

Þátttakendum í verkefninu hefur fjölgað og eru nú rúmlega 30 framleiðendur virkir ásamt því að unnið er með ársreikninga og opinberar tölur frá u.þ.b. 20 framleiðendum til viðbótar þannig

að í heildina eru nú gögn frá 50 aðilum í gagnasafninu.

Þessi bú eru mjög breytileg að samsetningu, en af þeim eru um 20 nánast eingöngu í útiræktun (kartöflur, gulrófur, gulrætur o.fl.), 19 í ylrækt (tómatar, agúrkur og paprika) og 11 í öðru (blóm, salat o.fl.).

Í gagnasafninu sem unnið er með eru nú gögn frá framleiðendum sem

samanlagt njóta u.þ.b. 85–90% þeirra opinberu stuðningsgreiðslna sem garðyrkjan fær. Það gerir okkur kleift að sýna tölur um heildarþróun greinarinnar yfir þetta árabil ef horft er á ákveðnar lykiltölur.

Leitast er við að greina raunveruleg rekstrargögn garðyrkju búa eftir framleiðslugreinum. Jafnframt fær hver virkur þátttakandi greiningu á sínum rekstri og stöðu eins og kostur er ásamt samanburði við meðaltöl í greininni.

Nú er í meira mæli en síðast horft á niðurstöður og tölur niður á flatarmálseiningu, þ.e. tekjur og kostnaður reiknaður niður á hektara í útirækt og fermetra í ylræktinni sem gerir ákveðnar greiningar óháð tegundum mögulegar.

Gögn og upplýsingar eru fengnar úr ársreikningum, landbúnaðarframtölum og öðrum bókhaldsgögnum í samvinnu við framleiðendur sem og úr Jörð.is, Afurð.is, Mælaborði landbúnaðarins og Fasteignaskrá.

Að sjálfsögðu ríkir alger trúnaður um bókhaldsgögn þátttakenda og eru þau vistuð í lokuðum gagnagrunni.

Framlegð afurðatekna lækkar

Þó að í verkefninu sé verið að fjalla um og vinna með gagnasafni sem inniheldur stóran hluta garðyrkjunnar er rétt að hafa þann fyrirvara að töluverður eðlismunur er á rekstri hvort um er að ræða ylrækt eða útiræktun. Samt eru ákveðnir þættir sem rétt er að nefna almennt.

- Afkoma batnar að meðaltali í ylræktinni en versnar í útiræktinni.
- Framlegð afurðatekna lækkar almennt í greininni allri sem er ákveðið áhyggjuefni.
- Breytilegur kostnaður á tímabilinu hækkar meira en tekjur mælt í kr./kg.
- Fastur kostnaður hækkar.
- EBITDA sem hlutfall af veltu lækkar í útiræktinni en hækkar í ylræktinni.

- Afkoma versnar heldur í kartöfluræktinni en mikil hækkun á jarðræktarstyrk og sprettgreiðslum árið 2022 skipta búgreininna miklu.

- Afkoma í ylræktinni batnar mikið 2022 hjá þeim búum sem mynda það meðaltal sem unnið er með og þá ekki síst vegna annarra tekna sem að meirihluta koma úr ferðaþjónustu. Töluverður munur er þó á afkomu milli búa sem mynda meðaltalið.

- Ekki er farið í djúpa greiningu á annarri tegund ylræktar þ.e. blóm, salat o.fl. en þó ljóst að þessi 4 ár sem um ræðir hafa einkennt af miklum sveiflum. Afkoman seinni árin tvö, þ.e. árin 2021 og 2022, er þökkaleg að meðaltali eftir mikla niðursveiflu Covid árið 2020.

- Framlegð afurðatekna í krónum á flatarmálseiningu (m²) í ylræktinni í heild stendur nánast í stað á þessum fjórum árum.

- Opinberar stuðningsgreiðslur í hvaða formi sem þær eru hafa afgerandi áhrif í þá átt að halda verði afurða í skefjum og gera greininna rekstrarhæfa.

- Garðyrkjan í heild sinni skilar heldur betri niðurstöðu árið 2022 en árin á undan en hafa ber í huga að það ár er umtalsverð hækkun á opinberum stuðningi (m.a. sprettgreiðslur) og eins hækka aðrar tekjur mikið (sjá töflu).

Mikilvæg gögn

Verkefni sem þetta er mjög mikilvægt fyrir greininna og afar jákvætt að mögulegt var að bæta enn frekar í gagnagrunnin sem unnið er með. Ákveðið hefur verið að halda áfram á sömu braut og vonandi verður þetta hér eftir eitt af þeim verkefnum sem stöðugt eru í vinnslu. Það nýtist bæði sem stjórnþæki fyrir framleiðendur sem og upplýsingabanki um stöðu greinarinnar.

Nauðsynlegt er að fylgjast vel með þróun í greininni þar sem hún er mikilvægur þáttur í matvælaframleiðslu og matvælaöryggi þjóðarinnar sem og vegna markaðrar stefnu og aðgerðaráætlunar stjórnvalda í loftslagsmálum.

Með gagnasafni af þessari stærð er hægt að skoða þróun í garðyrkjuni nokkuð vel frá ári til árs.

Að ákveðnu leyti var verkefnið útvíkkað og aðgengileg opinber gögn, s.s. ársreikningar o.fl., tekin með inn í myndina þó svo að ekki væru allir framleiðendur formlegir þátttakendur. Með þessu fékkst mun betri grunnur undir greiningar og síðan er ekkert því til fyrirstöðu í framhaldinu að fleiri framleiðendur garðyrkjuafurða geti með virkri þátttöku fengið dýpri samanburðargreiningar.

Þeim framleiðendum sem óska eftir að taka þátt er bent á að hafa samband við Ivar Ragnarsson, ivar@rml.is, Sigurð Guðmundsson, sg@rml.is og Helga Jóhannesson, helgi@rml.is.

Höfundur er ráðgjafi á rekstrar- og umhverfissviði RML.

STÖÐLUÐ STÁLGRINDARHÚS

Stærðir: 80m², 150m², 250m² og 350m²

Stálgrindin er heitgalvaniseruð og er sérsmíðuð fyrir íslenskar aðstæður. Húsin standast mestu snjó- og vindálagsskröfur sem gerðar eru í byggð á Íslandi og henta því sem geymslu- og vélaskemmur í öllum landshlutum. Húsunum fylgja allar nauðsynlegar teikningar til að fá byggingarleyfi ásamt teikningum af grunni og vinnuteikningum.

Hafðu samband: bondi@byko.is